

Genesis
Exodus
Leviticus
Numeri
Deuteronomium

Jozue

Soudců

Rút

První a Druhá Samuelova

První a Druhá královská

První a Druhá paralipomenon

Ezdráš

Nehemjáš

Ester

Jób

Žalmy

Příслови

Kazatel

Píseň psní

Izajáš

Jeremjáš

Pláč

Ezechiel

Daniel

Ozeáš

Jóel

Ámos

Abdijáš

Jonáš

Micheáš

Nahum

Abakuk

Sofonjáš

Ageus

Zacharjáš

Malachiáš

Matouš

Marek

Lukáš

Jan

Skutky apoštolů

Římanům

První a Druhý list Korintským

Galatským

Efezským

Filipským

Koloským

První a Druhý list Tesalonickým

První a Druhý list Timoteovi

Titovi

Filemonovi

Židům

List Jakubův

První a Druhý list Petrův

První, Druhý a Třetí list Janův

List Judův

Zjevení Janovo

JOZUE

SVATÁ SLOVA V KNIZE JOZUE

Jiří Beneš

OBSAH

- 11 ÚVOD**
- 13 METODOLOGIE**
(způsob zpracování látky knihy Jozue v monografii)
- 17 SLOVO KE ČTENÁŘI**
- 19 KNIHA JOZUE**
- 29 JOZUE - POSTAVA**
- 34 ZÁKLADNÍ HOSPODINŮV VÝROK**
Rozbor Joz 1,2-9
Následky svatého slova
Vyznání víry
Vyznání víry (konverze) Rachaby
- 58 SOUHLED TŘÍ SVATÝCH SLOV U JORDÁNU**
Joz 3,7.8
Následky svatého slova
Joz 4,2.3
Joz 4,16
- 79 DVA VÝROKY U GILGÁLU**
Joz 5,2
Joz 5,9
- 86 TŘI VÝROKY U JERICHA**
Joz 5,14
Joz 5,15
Joz 6,2-5
Ukázková instruktáž práce se svatým slovem
- 100 TŘI VÝROKY U AJE**
Předmluva (Joz 7,1-9)
Rozbor Joz 7,10-15
Následky svatého slova
Joz 8,1.2
Joz 8,18

- 124 VYZNÁNÍ VÍRY (KONVERZE) GIBEÓŇANŮ**
- 131 DVA VÝROKY U GILGÁLU**
Joz 10,8
Joz 11,6
- 147 VÝROK O ROZDĚLENÍ ZEMĚ**
Joz 13,1-8
- 152 PŘIPOMÍNKY VÝROKŮ O ROZDĚLENÍ ZEMĚ A O KÁLEBOVI V GILGÁLU**
Joz 14
- 159 PŘIPOMÍNKA VÝROKU O SELOFCHADOVÝCH DCERÁCH**
Joz 17,4
- 161 VÝROK O ÚTOČIŠTNÝCH MĚSTECH**
Joz 20,1-6
- 167 PŘIPOMÍNKA VÝROKU O LÉVIJSKÝCH MĚSTECH V ŠÍLU**
Joz 21,2
- 172 FINÁLNÍ SVATÉ SLOVO V ŠEKEMU**
Rozbor Joz 24,2-13
Následky svatého slova
- 190 ZÁVĚR**
- 195 PŘÍLOHA I. - STVOŘITELSKÝ HYMNUS**
- 200 PŘÍLOHA II. - JOZUOVO KÁZÁNÍ**
Joz 23
- 207 SUMMARY**
Holy Words in the Book of Joshua
- 209 LITERATURA**
- 214 REJSTRÍK POJMŮ**
- 216 REJSTRÍK VYKLÁDANÝCH TEXTŮ**
- 219 EDICE PONTES PRAGENSES**

SOUHLED TŘÍ SVATÝCH SLOV U JORDÁNU

Podle Jozuovy knihy pronesl Hospodin k Jozuovi u Jordánu tři výroky (Joz 3,7.8; 4,2.3; 4,16) a vypravěč tomuto prvnímú trsu svatých slov věnuje velkou pozornost.¹¹⁶ Všechna tři svatá slova vyvolají u Jozua **důvěru** k tomu, co Hospodin říká. Důvěru, která se od Jozua očekává. Záměrem analýzy těchto textů je poukázat na shodné formální uspořádání vypravěčovy reakce (Joz 3,9–17; 4,4–15) na první dva výroky (Joz 3,7.8; 4,2.3), na klíčové postavení Hospodinových výroků v perikopě a na jejich společné rysy. Nejvýraznějším rysem je, že ve všech třech svatých slovech zasahuje Hospodin do řeči Jozua a celé izraelské pospolitosti.

Tři perikopy (Joz 3; 4,1–15.16–24) v čele s Hospodinovými výroky (Joz 3,7.8; 4,2.3; 4,16) jsou zařazeny do podobného kontextu (jsou proneseny v souvislosti s přechodem Jordánu) a mají podobné důsledky. Vyznačují se tedy prolínáním příbuzných motivů, a proto patří k sobě (navazují na sebe). Jednotlivá témata, na která je vypravěčem opakovaně upozorňováno, jsou:

¹¹⁶ Jejich význam možná souvisí s místem, kde svatá slova zazněla, a s časem, kdy zazněla. „*Jordán teče mezi Tórou a Proroky! Přes Jordán lid izraelský nakračuje z liturgického času pouště, kde zní slovo Boží, do času země, kde zní slovo prorockého napomínání.*“ Překročení Jordánu je totiž přesně datováno do „*desátého dne prvního měsíce*“ (Joz 4,19), tj. do času, „*kdy je třeba oddělit velikonočního beránka*“ (2Moj 12,3), „*aby... Izrael mohl v příslušný den... slavit hod beránka* (Joz 5,10)“. DEURLOO K. A.: *Biblická teologie a liturgie*, op. cit. 10.

- a) Jozuovo **vyznání víry** formulované pro otce Joz 4,6.7 // 4,21–24;
- b) Jozuova reakce na Hospodinův výrok (přímá řeč) Joz 3,9–13 // 4,4–7 // 4,17.21–24;
- c) popis Hospodinova činu (od různých autorů): Joz 3,11–13 (Jozue) // 3,14–17 (vypravěč) // 4,6.7 (Jozue) // 4,18 (vypravěč) // 4,23.24 (Jozue);
- d) vypravěčova zpráva o Jordánu Joz 3,15–17 // 4,8–10 // 4,18.19;
- e) popis rozestoupení Jordánu Joz 3,13 // 3,16 // 4,7 // 4,23 (návrat Jordánu – 4,18);
- f) číslovka „12“ (lidé a kameny) Joz 3,12 // 4,2.3 // 4,4.5 // 4,8.9 // 4,20;
- g) lokalizace Joz 3,16 // 4,13 // 4,19;
- h) bázeň jako následek Hospodinova činu Joz 4,14 // 4,24;
- i) schrána Hospodinova: Jozue, Joz 3,6.11.13. // 4,5.7;
Hospodin, Joz 3,8 // 4,16;
vypravěč, Joz 3,14.15.17 // 4,9–11 // 4,18;
- j) role kněží. Jsou: adresáti Hospodinových slov (rozkazu – Joz 3,8 // 4,16); adresáti Jozuova rozkazu (Joz 3,6 // 4,17); nesoucí Hospodinovu schránu (Joz 3,13–15.17 // 4,9.10 // 4,18; 3,8 // 4,16); před lidem (Joz 4,11).

JOZ 3,7.8

„Dnešního dne jsem tě začal před zraky celého Izraele vyvyšovat, aby poznali, že jsem s tebou, jako jsem byl s Mojžíšem. Kněžím nesoucím schránu smlouvy přikážeš toto: Až vstoupíte na pokraj jordánských vod, zůstanete v Jordánu stát“ (ČEP).

První z Hospodinových výroků u Jordánu (Joz 3,7.8) je uveden **předmlouvou**. S její pomocí zasazuje vypravěč Hospodinův výrok, dříve než jej avizuje uvozovací větou a cituje, do určitých souvislostí (do dění v Izraeli a do realizace předchozího výroku). V předmluvě je Jozuovo **vyznání víry**, kterým Jozue Hospodinovo jednání předjímá a kterým na Boží činy **Izraelce** připravuje: „protože činí Hospodin v nitru vašem podivuhodné věci“ (Joz 3,5). Stejným slovesem („činí“) bude Jozue na Hospodinovo jednání upozorňovat ještě v Joz 4,23; 7,9 a 23,3. Vyznání víry pak efekt (působení, dopad, následky) Hospodinových činů násobí, neboť sděluje, že a kde Hospodin jedná. Izraelci s tím mají počítat a připravit se na to. V tomto ohledu se Jozue chová jako **prorok**.

Prostor, v němž se již nyní něco děje, je „**nitro**“ Izraelců¹¹⁷. Jozue rozpoznává a upozorňuje na spirituální charakter Hospodinových činů a po citaci svatého slova (Joz 3,10) i na jeho přítomnost (v Joz 4,6 hovoří jen o znamení v „*nitru*“). Spirituální charakter Jozuem ohlašovaného dění není v rozporu s popisem jeho objektivního působení u Jordánu a Hospodin jej potvrzuje svým výrokem v Joz 7,12.13. To může vést k závěru, že vnější události jsou v knize Jozue kulisou či ilustrací vnitřního dění, které je v popředí vyprávěčova, Hospodinova i Jozuova sdělení. Zabývá-li se kniha Jozue tím, co se týká „*nitra*“ izraelské komunity (a Hospodinův důraz v Joz 1,7.8 na život podle Tóry k tomu vede, viz Joz 22,5; 23,6), pak je kniha Jozue exilním dílem formujícím nasměrování (vnitřní život) exilní komunity, tj. dílem psaným s exilní perspektivou a důrazem.

Vlastní **svaté slovo**¹¹⁸ v Joz 3,7.8 obsahuje dvě témata: Hospodinovo dílo při Jozuovi (Joz 3,7) a Jozuovu budoucí řeč (Joz 3,8). Sdělení, že Hospodin činí Jozua „*velkým v očích Izraele*“, je variace předchozího (prvního) Hospodinova výroku „*nenechám tě klesnout*“ (Joz 1,5). U Jordánu je toto Hospodinovo zaslíbení ještě rozvedeno, tj. opatřeno vysvětlením, a tím je akcentováno: „*tento den začínám zveličovat tebe v očích celého Izraele, který pozná, protože tak jako jsem s Mojžíšem, jsem i s tebou*“ (**Joz 3,7**).¹¹⁹ **Izrael** tedy uvidí Jozua velkého, a tím zakusí něco z Hospodinovy blízkosti. Vyprávěč na uskutečnění tohoto Hospodinova výroku později upozorňuje několikrát nepřímou a dvakrát přímo (Joz 3,14; 4,14; 6,27).

Když Hospodin Jozuovi zdůrazňuje, kde je (že je s ním), opakuje mu dvojí ujištění, kterého se mu již dostalo v prvním Hospodinově výroku (Joz 1,5.9, potvrzeném slovy lidu v Joz 1,17). Druhým připomenutím významu prvního svatého slova knihy Jozue klade sám Bůh posluchači/čtenáři na zřetel fakt, že první Hospodinův výrok má velký význam, a proto je jako normativní (klíčové a orientující) sdělení knihy ostatním výrokům nadřazen. Je to další způsob, jak ukázat důležitost svatých slov obecně a jak vyzdvihnout zvláštní postavení prvního z nich (v Joz 1,2–9). Posluchač/čtenář je tím veden nejen k tomu, aby svatým slovům věnoval opakovanou, tedy soustav-

¹¹⁷ Podobně viz Joz 7,12.13. Ve svém posledním výroku hovoří Hospodin o tom, že jedná v „*nitru Egypta*“ (Joz 24,5).

¹¹⁸ Tak tento Hospodinův výrok nazývá např. BUTLER, op. cit. 46, a uvádí jeho vazbu na Joz 1,5.

¹¹⁹ „*Jordánská událost je počátek dění, jímž sám Hospodin zvedne Jozua od přísluhovatele (hebr. m^sšaret – Joz 1,1) k služebníkovi typu Mojžíšova (hebr. ebed – Joz 24,29).*“ *Starý zákon, Překlad s výkladem*, sv. 4. Praha 1969, str. 29.

nou pozornost, ale také aby popisované události v knize Jozue četl prisma-tem prvního Hospodinova výroku.

Hospodin také určuje, jak má Jozue mluvit a co má říkat (**Joz 3,8**). Hospodin konstatuje, že Jozue přikáže (je si jist tím, co Jozue udělá¹²⁰). Tímto slovesem popsal předtím Hospodin v prvním svatém slově své jednání (Joz 1,9 a znovu jej popíše později v Joz 7,11; 13,6). Tento odkaz na první Hospodinův výrok se objevuje v Joz 3,7.8 již třetí. A Jozue tak skutečně jedná neboli „*přikazuje*“ (Joz 4,8; srov. ještě Joz 8,4.29; 9,24; 10,27; 18,8). Hospodin tím v předjímce vyjadřuje jednak jistotu ohledně toho, co Jozue udělá (věří Jozuovi), jednak souhled (sounáležitost) s tím, co dělá sám a co dělá Jozue.

Hospodin také Jozuovi sdělí, resp. nadiktuje, co má říkat kněžím: „*jakmile přijdete až na konec Jordánu, v Jordánu se postavíte*“ (Joz 3,8). Hospodin to však kněžím nenařizuje. Pouze konstatuje (stejně jako v Joz 4,16), že se postaví do pozoru, tj. do pozice, kterou vyjadřují svou připravenost k přijetí a vykonání rozkazu (jednání kněží popisuje Hospodin vojenskou terminologií). Nejen Jozue, ale i kněží budou jednat tak, jak Hospodin očekává, aniž by bylo jejich jednání určováno rozkazem.

Jozue má tedy mluvit. Hospodin ho ovlivňuje, formuje jeho řeč. Neponechává Jozuovi suverenitu nad tím, co bude říkat. Poprvé tak z Hospodinova výroku vyplývá, že při plnění jím daných úkolů přebírá sám iniciativu. Jozue má Hospodinův výrok tlumočit. A skutečně také mluví, jak mu to Hospodin určil, neboli Hospodinův výrok tlumočí. Stejným způsobem jednají proroci a Jozue se v tomto ohledu chová jako **prorok (učitel Tóry** je derivát proroka). Proto je Jozuova kniha v Tanachu zařazena mezi Proroky (prorocké texty).¹²¹

NÁSLEDKY SVATÉHO SLOVA

Jsou-li Jozue, kněží i celý Izrael vázáni (řízení) Hospodinovými výroky, nemohou si dělat, co chtějí (podobně Joz 4,2.3). Už proto ne, že při přechodu Jordánu mají co do činění se smrtí.¹²² Jordán nepředstavuje hranici

¹²⁰ Oznamuje to imperfektem, a to opakovaně, později jinými slovesy. V dalších dvou svatých slovech (Joz 4,3.16) jsou však už rozkazy: „*přikáže!*“, „*přikáže!*“.

¹²¹ V Tanachu je prvním spisem Předních proroků, hebr. *Navi'im rišónim*.

¹²² Vody Jordánu představují ohrožení smrtí stejně jako vody Rákosového moře, viz 2Moj 15 a Ž 114.

Monografie obsahuje výklad hebrejského textu knihy Jozue, který

- je koncipován jako studijní pomůcka k pozornému čtení Bible tak, aby text byl dostupný běžnému čtenáři vybavenému základní znalostí z četby Starého zákona,
- se soustředí na detaily textu a zohledňuje klíčové postavení, které v knize mají Hospodinovy výroky,
- obsahuje analýzu těchto výroků, sleduje způsob práce autora textu s Hospodinovými výroky a vliv výroků na slova jednajících postav, na jednání druhé generace Izraelců obsazujících zaslíbenou zemi i na události v Kenaánu,
- je založen na tom, že kniha Jozue je bohoslužebný text s ambicí formovat duchovní život posluchačů (Judejců v exilu) důvěřujících tomu, co Hospodin ve svých výrocích říká,
- zohledňuje důraz na potenciál svědectví o Božích činech v ústní tradici (v kolektivní paměti) izraelské komunity.

• • • • •

DOC. JIŘÍ BENEŠ, TH.D., je vedoucím katedry biblistiky a judaistiky na Husitské teologické fakultě. Přednáší a publikuje v řadě periodik u nás i v zahraničí. Dosud bylo vydáno osm jeho monografických knih, z nichž jednu napsal se svým učitelem prof. Janem Hellerem. Vyšly také dvě knihy rozhlasových rozhovorů, které vedl s Petrem Vaďurou na vlnách Českého rozhlasu. Jeho výklady starozákonních textů napomáhají k pečlivému čtení a promýšlení jejich zvěstí. Dávné biblické příběhy tak získávají neobyčejnou hloubku a stávají se čtenářům blízké, ne-li přímo aktuální.

BIBLE PRO DNEŠEK

Edici biblických komentářů „Bible pro dnešek“

vydává nakladatelství Advent-Orion pro Adventistický teologický institut